

Любов

„Яснотата на ума означава и яснота на страстта; затова великият и ясен ум обича пламенно и вижда отчетливо онова, което обича.“

Блез Паскал

„В любовта винаги има лудост. Но и в лудостта винаги има разум.“

Фридрих Ницше

„Когато сте видели толкова много от живота, колкото аз, няма да подценявате силата на обсебената любов.“

Албус Дъмбълдор, в „Хари Потър и Нечистокръвния принц“
от Дж. К. Роулинг

„Винаги ми харесва едно хубаво математическо решение на всеки любовен проблем.“

Майкъл Патрик Кинг, от „Сексът и градът“,
епизод „Изкарайте ме от играта“

Ако вие лично не сте изпитвали екзалтирана любов, то несъмнено сте чували за нея. С право може да се каже, че значителна част, ако не и повечето от световното изкуство – разкази, романи, музика, танци, картини, телевизионни и игрални филми – е вдъхновено от истории за ранните етапи на любовта.

Неотдавна и науката се включи в шоуто и сега ние сме в състояние да установим биохимичните процеси, които настъпват, когато някой се влюби. Освобождава се допамин, който предизвиква чувство на щастие и възторг. Нивата на норепинефрин се покачват рязко, което води до разтуптяно сърце и цялостно усещане за въодушевление. Тези вещества, заедно с фенилетиламина, предизвикват екзалтация, прилив на енергия, съсредоточено внимание, загуба на апетит и цялостно жадуване на желания обект. Интересно: неотдавнашни изследвания в Университетския колеж в Лондон показват също, че нивата на серотонина спадат, както става и при обесивно-компулсивното разстройство, а това се съгласува с обсебващата природа на начеващата любов. Високите нива на допамина и норепинефрина обясняват засиленото краткосрочно внимание, еуфорията и жадуванията на ранната любов.

Ако тези биохимични явления звучат подобно на онези от синдрома „борба или бягство“, то е, защото са такива, само дето тук бягаме към нещо или някого; всъщност някой циник може да каже, че по-скоро бягаме към опасността, отколкото от нея. Освен това промените съвпадат и с онези от ранните етапи на пристрастяването. Песента „Любовта е наркотик“ на „Рокси Мюзик“ е доста точна в описанието на това състояние (макар че лирическият герой се опитва да се

снабди със следващата доза любов). И проучванията на екстатичните религиозни преживявания разкриват същите физически явления; може да се каже, че човек, който има подобни преживявания, се влюбва в Бог или изобщо в духовната връзка, върху която се е фокусирал.

В случая с ранната романтична любов естрогенът и тестостеронът определено играят роля в налагането на сексуалния нагон, но ако половото възпроизводство беше единствената еволюционна цел на любовта, то романтичната страна на процеса не би била необходима. Както пише психологът Джон Уилям Мъни (1921–2006): „Сластта е похотлива, любовта е лирична.“

Екзалтираната фаза на любовта води до фазата на привързването и накрая до дълготрайната връзка. Съществуват вещества, подпомагащи и този процес, като окситоцина и вазопресина. Да вземем два сродни вида полевки: прерийната полевка и планинската полевка. Те са почти еднакви, само че прерийната полевка има рецептори за окситоцин и вазопресин, а планинската полевка няма. Прерийната полевка е известна с моногамната си връзка за цял живот, докато планинската полевка се отдава почти изключително на свалки за една нощ. В случая с полевките окситоциновите и вазопресиновите рецептори до голяма степен определят природата на любовния им живот.

Макар тези вещества да имат влияние и при хората, нашият неокортекс е поел ръководната роля, също както и при всичко друго, което правим. Полевките наистина имат неокортекс, но той е с размера на пощенска марка, гладък и стигащ точно колкото да си намерят партньор в живота (или в случая с планинските полевки – поне за нощта) и да вършат останалите типични за полевките неща. Ние, хората, имаме достатъчно допълнителен неокортекс, за да се занимаваме с пространните „лирични“ изяви, които споменава Мъни.

От еволюционна гледна точка самата любов съществува, за да задоволява потребностите на неокортекса. Ако нямахме неокортекс, похотта щеше да е съвсем достатъчна, за да осигури възпроизводството. Екзалтираното пламване на любовта води до привързаност и зряла любов и впоследствие до трайна връзка. Това на свой ред има за цел да осигури поне възможност за стабилна среда за децата, докато техният собствен неокортекс преминава през жизненоважното обучение, необходимо за превръщането им в отговорни и способни възрастни. Обучението в една богата среда е неотменна част от метода на неокортекса. Всъщност същите окситоцинови и вазопресинови хормонални механизми играят ключова роля в изграждането на решаващата връзка между родителя (особено майката) и детето.

Най-накрая в хода на любовта любимият човек става съществена част от нашия неокортекс. След десетилетия съвместен живот в неокортекса ни вече съществува един виртуален друг, така че ние можем да предусетим всяка стъпка от онова, което любимият човек ще каже или направи. Шаблоните на неокортекса ни са пълни с мисли и шаблони, които го отразяват. Когато изгубим този човек, ние буквално губим част от себе си. Това не е само метафора – всичките многобройни шаблоноразпознаватели, изпълнени с шаблони, отразяващи любимия човек, изведнъж променят природата си. Макар че те могат да се

разглеждат като ценен начин да запазим този човек жив в себе си, многобройните неокортикални шаблони на изгубения любим човек изведнъж се превръщат от будещи радост в будещи скръб.

Еволюционната основа на любовта и етапите ѝ не изчерпва нейната същност в днешния свят. Ние вече до голяма степен сме успели да освободим секса от биологичната му функция, като можем да правим бебета без секс и определено можем да правим секс без бебета. Огромната част от секса се прави заради чувствените усещания и връзката. Ние най-редовно се влюбваме съвсем не с намерението да отгледаме деца.

По същия начин огромната сфера на най-различни художествени прояви, прославящи любовта и нейните безбройни форми още от античността насам, също е цел сама по себе си. Нашата способност да създаваме тези дълговечни форми на трансцендентно познание – за любовта или каквото и да било друго – е тъкмо онова, което прави нашия вид единствен по рода си.

Неокортексът е най-великото творение на биологията. А стиховете за любовта – както и всички други наши творения – на свой ред представляват най-великите изобретения на нашия неокортекс.